

Ellen Isaksson
inkluderingskoordinator

Yttrande över motion från Fanny Johansson (S) m.fl. "Stör inte vardagen - erbjud gratis mensskydd"

Förslag till beslut

Kultur och fritidsnämnden beslutar

att godkänna upprättat yttrande avseende motion om kostnadsfria mensskydd samt översända densamma till kommunstyrelsen

Sammanfattning

Den 12 januari 2020 föreslog Fanny Johansson (S) m.fl. i en motion att kommunfullmäktige bör uppdra barn- och skolnämnden, utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden att erbjuda en variation av kostnadsfria mensskydd till barn och unga i de kommunala skol- och fritidsverksamheterna. Kultur- och fritidsförvaltningen har i dialog med barn- och skolförvaltningen och utbildningsförvaltningen berett ärendet. Enligt deras uträkningar skulle ett införande inom den kommunala skolan kosta mellan 700tkr och 1,1mkr per år.

Ungdomspolitiken lyfter att frågan är viktig bland unga och att kostnadsfria mensskydd efterfrågas. Kultur- och fritidsförvaltningen har dock en bredd av verksamheter som inte enbart erbjuds barn och unga samt lokaler som nyttjas utanför öppettider med ordinarie personal. Kultur- och fritidsförvaltningen bedömer att en variation av kostnadsfria mensskydd kan införas inom öppen ungdomsverksamhet och på kulturskolan för en kostnad om cirka 1000kr per år och verksamhetslokal. Däremot krävs vidare diskussion om det även är aktuellt för verksamheter så som idrottshallar och folkbibliotek.

Underlag för beslutet

- Kultur- och fritidsförvaltningens tjänsteskrivelse 2021-05-24, denna skrivelse
- Motion från Fanny Johansson (S), Stig Svensson (S) och Sebastian Jaktling (S): Stör inte i vardagen – erbjud gratis mensskydd.

2021-05-24

Diarienummer

KU 2021/0111

Ärendet

Bakgrund

I en motion från 12 januari 2020 skriver Fanny Johansson (S) med fler att mer än var tionde kvinna och flicka i Sverige upplever att de är obekväma i sociala sammanhang när de har mens. Vidare beskrivs hur gratis mensskydd skulle minska hinder som menstruation kan innebära i vardagen och underlätta bland annat en likvärdig skolgång. Socialdemokraterna föreslår kommunfullmäktige att uppdra barn- och skolnämnden, utbildningsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden att erbjuda en variation av kostnadsfria mensskydd till barn och unga.

Nuläge i Lund

I dagsläget erbjuder samtliga gymnasieskolor inom utbildningsförvaltningen gratis mensskydd till elever vid behov. På flera av de kommunala grundskolorna kan elever be om det hos skolsköterskan medan ett par skolor har skydd på en specifik toalett eller i skåp i korridoren. Dock saknar nio skolor tillgång till skolsjuksköterska alla skoldagar och unga upplever emellanåt en motvilja att behöva be om skydd snarare än att det tillgängliggörs på toaletter. På initiativ från elever finns nu kostnadsfria mensskydd vid toaletter på Katedralskolan (sedan 2016) och Fäladsskolan (sedan våren-2021). Skolpersonal är positiv till kostnadsfria mensskydd och lyfter att ett sådant initiativ kan minska skam och stigma kring menstruation.

Kostnadsfria mensskydd erbjuds på enstaka verksamheter inom kultur- och fritidsförvaltningen. Fäladsgårdens fritidsgård har en "menskasse" och ComUng har bindor och tamponger på en toalett.

I dag finansieras kostnadsfria mensskydd av verksamheterna själva alternativt genom sponsring av företag som producerar mensskydd. Enligt preliminära uträkningar från barn- och skolförvaltningen och utbildningsförvaltningen skulle införande av kostnadsfria mensskydd kosta 700tkr-1,1mkr/år. Detta räknat på att alla flickor i åk 6-åk 3 på gymnasiet har mens tio tillfällen per år och då använder fyra skydd om dagen (å 1kr styck) i fyra dagar. Exempelvis uppskattar Fäladsskolan en kostnad om 3000kr per år. Sannolikt ligger dock nyttjandet på en betydligt lägre nivå, vilket också bekräftas av andra kommuner som infört liknande utbud. Liknande uträkning inom fritidsverksamheten är svårare men Fäladsgårdens fritidsgård uppger att inköp görs ett fåtal gånger per år om cirka 200kr/tillfälle.

2021-05-24

Diarienummer

KU 2021/0111

Omvärldsbevakning

Frågan om gratis mensskydd har under senare år lyfts såväl i riksdagen som i flera kommuner i Sverige. Det finns exempel där verksamheter inom kultur- och fritid har så kallat "menssäkrats". Bland annat i Forshaga kommun har toaletter på bibliotek, idrottshallar, simhallar och fritidsgård utrustats med mensskydd. Tillhandahållandet jämförs med tillgång till plåster i offentliga lokaler. Lådor med mensskydd placeras ut på toaletter i samverkan med en ideell organisation. I mars 2021 infördes tygkassar med kostnadsfria tamponger, bindor och trosskydd på toaletterna på alla Malmös fritidsgårdar. Storbritannien och Skottland har sedan tidigare erbjudit gratis mensskydd på skolor och universitet och Skottland har nyligen valt att införa kostnadsfria mensskydd för alla som har mens. Fler exempel finns.

Yttrande

Kultur- och fritidsförvaltningen upplever att frågan om kostnadsfria mensskydd är viktig bland unga men att det i första hand är aktuellt för skolverksamheten.

Barn- och skolförvaltningens och utbildningsförvaltningens beräkningsmodell kan användas även på den öppna ungdomsverksamheten men anpassad. Utifrån att inte lika många timmar spenderas där jämfört med i skolan samt att man inte givet är besökare på daglig basis kan en uträkning göras baserad på två skydd om dagen i två dagar. Det resulterar i att 1000kr per verksamhet och år kan täcka behovet för 25 unika besökare. Idag finns åtta fasta mötesplatser för unga, alltså en totalkostnad om 8000kr per år. Efterfrågan skulle kunna komma att öka i samband med att det erbjuds i större utsträckning. Å andra sidan uppger andra som infört detta att kostnader ofta är högt räknat och ofta räcker till fler än beräknat.

Kulturskolan är ytterligare en av kultur- och fritidsförvaltningens verksamheter som möter barn och unga i stor utsträckning. Idag har de 575 inskrivna flickor födda 2002 eller senare. Eftersom de också har undervisning på skolor, fritidsgårdar och bibliotek bör en uträkning göras endast för de egna lokalerna. Den skulle kunna uppskattas vara liknande som inom öppen ungdomsverksamhet.

Utöver ovan nämnda rör sig barn och unga även på folkbiblioteken och i kommunens idrottshallar. Att göra en beräkning för dessa är svårt och ytterligare frågor uppkommer så som att lokalerna även nyttjas av vuxna och utanför ordinarie öppettider utan bemanning. Det förutsätter även att tillgång till avgiftsfria toaletter finns.

2021-05-24

Diarienummer

KU 2021/0111

Tillsammans med de andra förvaltningarna bör även upphandling av mensskydd ses över.

Beredning

Ärendet har beretts i dialog med barn- och skolförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Inom kultur- och fritidsförvaltningen har verksamheter som möter barn och unga tillfrågats. Fritidspersonal och Ungdomspolitiken uppger att frågan varit mycket aktuell bland unga och att kostnadsfria mensskydd ses som positivt.

Barnets bästa

Beslutet påverkar barn i hög utsträckning. Utan egen ekonomi är barn med mens helt beroende av andra för att kunna köpa skydd. Enligt uppskattningar har personer med mens en kostnad för skydd om 70 000kr under en livstid. Det innebär att om ett barn får sin mens vid 12 års ålder så kommer barnet fram till att hen fyller 18 år ha haft utgifter om ca 10 500kr. Utöver kostnad är stigmatiseringen av mens stor. Den finns inte bara på samhällsnivå utan även inom familj vilket kan påverka tillgången till en variation av mensskydd. Kunskapen om menstruation och mensskydd kan variera stort inom familj, skola och fritidsaktiviteter där en ökad tillgång till en variation av skydd kan bidra till ökad kännedom, förståelse och normalisering.

Barn ska behandlas jämlikt och ha lika förutsättningar till delaktighet. Enligt barnkonventionen, artikel 28, ska skolan vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott. Utöver det har barn, enligt artikel 31, även rätt till lek, vila och fritid. Tillgång till mensskydd kan vara en faktor för om ett barn kan delta i exempelvis en fritidsaktivitet eller inte.

Barn uttrycker själva att tillgång till en variation av kostnadsfria mensskydd är viktigt. Utifrån principen om barns rätt till delaktighet och inflytande i frågor som berör dem så ska deras åsikt och möjlighet till inflytande i frågan beaktas.

Ekonomiska konsekvenser

Yttrandet medför inga ekonomiska konsekvenser i dagsläget. Skulle det beslutas om införande av en variation av kostnadsfria mensskydd inom den kommunala fritidsverksamheten så tillkommer kostnader om cirka 1000 kr per år och verksamhetslokal.

2021-05-24

Diarienummer

KU 2021/0111

Mårten Hafström
kultur- och fritidsdirektör

Jari Kajanne
idrotts- och fritidschef

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen
Akten